

Amadeu Biosca, alcalde republicà (1931) (ACAN-AFMI 273)

LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA A IGUALADA (1931)

ANTONI DALMAU I RIBALTA

Avui fa noranta anys justos que a Espanya hi va haver un canvi de sistema polític.¹ El règim monàrquic va caure i va iniciar-se una República, la Segona República. No va ser cap revolució sagnant, ni cap cop d'estat, ni un dels típics *pronunciamientos* que tant havien abundat al llarg del segle XIX: va ser el resultat, simplement, d'una voluntat ciutadana inapel·lable que es va manifestar en unes eleccions municipals. Un canvi polític incruent que es va fer tan evident i clamorós que el mateix rei Alfons XIII va comprendre que el poble espanyol, expressant-se a través d'un plebiscit que va produir-se en major o menor grau a tot arreu, volia posar fi a la reialesa i volia substituir-la per una república popular. Va ser, doncs, un moment polític extraordinari, inoblidable per a tothom, tant per als qui el desitjaven fermament com per als qui el veien arribar amb temor i recança.

No m'estendré en l'anàlisi d'aquest canvi polític a escala espanyola o catalana. Els fets, en la seva essència, són prou coneguts per a qui estigui mínimament interessat en la història. Val la pena, en canvi, aturar-se a examinar com va produir-se aquest moviment transcendent a una escala més propera, a la nostra escala igualadina, especialment

perquè ja no ens queden gaires conciutadans nostres que puguin guardar la memòria d'aquells dies i perquè els fets concrets pràcticament no han estat explicats per la nostra historiografia.

Per si fos poc, no ens queden imatges gràfiques d'aquells dies de primavera a la nostra ciutat, cosa que sembla realment incompreensible: potser no se'n van fer, potser algunes que existien van ser expurgades de l'Arxiu, ves a saber. Així i tot, costa molt d'entendre que ningú no tingués el desig d'immortalitzar aquells moments d'eufòria i d'entusiasme col·lectiu, que després prou que quedarien gravats, com és natural, en la memòria de diverses generacions. O que, si les fotos van existir, tothom, absolutament tothom, amb el pas dels temps dramàtics de la guerra i de la dictadura, es cregués en la necessitat de destruir-les...

No en tenim imatges, doncs, ni tampoc dietaris personals, ni grans titulars i cròniques dels esdeveniments a Igualada. I, per cert, molt poca informació periodística, perquè els únics mitjans del moment eren un diari conservador, *El Día de Igualada*, que no era precisament entusiasta de la República, i *El Sembrador*, quinzenal anarquista que es mostraria content i escèptic a parts iguals. Podem, però, agrupar les peces soltes dels records i de les cròniques i reconstruir mínimament el relat d'allò que va passar a la nostra ciutat l'abril de 1931. I diguem també que, d'acord amb l'enunciat de la conferència, parlarem només de la proclamació i els dies primers, no del que va ser després la trajectòria d'una República que va durar tan sols cinc anys i tres mesos.

---

1. Aquest text és la transcripció de la conferència pronunciada per l'autor a l'Ateneu Igualadí el dia 14-4-2021, amb motiu de celebrar-s'hi el norantè aniversari de la proclamació de la República i de presentar-s'hi el llibre de Jep Rabell, *Igualada. República, Guerra Civil i postguerra* (El Papiol: Ed. Efadós, 2021). El text conserva, doncs, el to propi de l'oralitat. S'hi han afegit només, per completar l'aparell crític, les notes de peu de pàgina i els annexos.

LA IGUALADA DE L'INICI DELS ANYS TRENTA

Comencem pel context. Igualada tenia en aquells moments uns 14.000 habitants i els municipis de la Conca d'Òdena eren pobles molt petits. Era una ciutat industrial, basada encara en el seu tradicional binomi de la pell i del cotó, dos sectors que continuaven sent la font principal de subsistència d'una part molt majoritària de la població, amb el fet distintiu en el segon ram d'un gran percentatge de mà d'obra femenina. Resumim en una sola dada aquest caràcter industrial d'Igualada, que després s'ha mantingut durant tants anys: de la renda que es generava a la nostra ciutat en aquell temps, el 61% corresponia a les activitats industrials. El comerç només representava un 26% i els oficis diversos només un 6%. I l'activitat agropecuària, malgrat l'eixamplament del terme que s'havia produït el 1925 a costa d'Òdena, només representava el 2% de la quota tributària.²

Els anys vint havien propiciat una notable expansió econòmica, acompanyada de la repressió social i nacional derivada de la dictadura de Primo de Rivera, que havia fet fora els republicans del poder municipal i que havia il·legalitzat els partits de l'esquerra i els sindicats obrers. El caciquisme dels Godó ja havia passat a la història, però les forces conservadores de la ciutat havien trobat els seus instruments per perpetuar el seu domini social i acomodar-se a la dictadura a través del partit monàrquic, la Unión Patriótica, i a través de la seva entrada a l'ajuntament, no pas per elecció popular —que això ja no es feia— sinó per la seva condició de majors contribuents, és a dir, els més rics de la ciutat. Tanmateix, el final de la dictadura va coincidir amb la depressió econòmica iniciada l'any 1929. Pel camí, la indústria cotonera d'Igualada havia entrat en una franca davallada: el nom-

2. Pere Pascual i Domènech, *Fàbrica i treball a la Igualada de la primera meitat del segle XX*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, Biblioteca Abat Oliba, 102, p. 17-18. Hem arrodonit els percentatges.

bre de telers mecànics, per exemple, havia passat de 1.470 el 1913 a 1.197 el 1928. D'altra banda, si en la primera data aquesta indústria cotonera representava un 63% de les quotes tributàries, el 1929 ja només representava el 31%. I, a l'inrevés, la indústria adobera, que havia viscut un notable procés de modernització i un creixement espectacular, primer representava només el 22% i, en canvi, a les portes de la República ja representava el 48%. En aquesta darrera data, el gènere de punt tot just pagava per aquest concepte tributari un 4,5% i les restants indústries un 16%. Així, doncs, l'estructura de la indústria igualadina havia canviat notablement en els últims vint anys.³

ELS AJUNTAMENTS DEL FINAL DE LA DICTADURA

I en el pla polític municipal? Durant la Dictadura, Igualada va tenir dos alcaldes certament identificats amb el règim i capdavanters de la Unión Patriótica local: l'un va ser Emili Orfila i Gomila, un menorquí que havia vingut per fer de mestre de l'Ateneu i que es va casar amb la pubilla de cal Salinas, la Josefina Sàbat. Va ser alcalde entre 1924 i 1928, però després va continuar com a regidor. Va ser, en paraules de l'anarquista Ferrer i Farriol, «*el més trempat que ha conegut Igualada*», i en paraules del carlí Ramon Solsona, «*el más representativo que hemos tenido y el que más a gusto ha ejercido su cargo*». En qualsevol cas, ell va ser l'alcalde quan Alfons XIII va visitar Igualada el juny de l'any 1925. Va substituir-lo Josep Roca i Puget, l'hereu de can Roca de la Pedrissa, monàrquic encara molt més entusiasta. Va ser alcalde entre el juny de 1928 i el febrer de 1930, dos anys escassos.

Després d'ells dos, l'ajuntament va entrar en una època de gran inestabilitat, ja que van succeir-se tres alcaldes en poc més d'un any, una manifestació més de la descomposició creixent en què es trobava la dictadura i de l'afebliment

3. *Ibidem*, p. 61-64.

Saló de Plens de l'Ajuntament el 1925. Amb el retrat del rei Alfons XIII (ACAN-L'Abans)

del tram final de la monarquia. Primer, el febrer de 1930, va formar-se un consistori interí, de transició, integrat per deu antics regidors d'elecció i per onze regidors majors contribuents. L'alcalde havia de ser el regidor de més edat, i així li va correspondre el càrrec a Joan Godó i Llucià, és a dir, *el Morrut* o *el senyor Joanet*, que ja ho havia estat quaranta anys enrere i que llavors ja només representava un pàl·lid reflex del poder que havia tingut la seva família.

Aquest cop, *el Morrut* va presidir l'Ajuntament només durant vint dies perquè, cessat pel governador civil, el consistori interí va ser rellevat per un de nou que, ves per on, encara va ser molt més efímer: aquest només va durar vint-i-quatre hores, a la vista de les protestes que va generar el nomenament del nou alcalde, Llorenç Ferrer i Lloret, àlies *Llorencet*, un comerciant de teixits que abans havia estat republicà i ara s'havia passat a la Unió Patriòtica.⁴ Ara seria llarg

d'explicar, però aquest nomenament absurd s'ha d'interpretar com un darrer intent de preservar el poder del monàrquic independent Manuel Girona i Fernández-Maqueira —diputat a Corts pel districte d'Igualada entre 1919 i 1923—, sempre a través dels seus representants principals a Igualada, els germans advocats i farmacèutics Bausili, precisament cunyats del *Llorencet*. El cas és que, després de les protestes i del cessament, llavors, durant un mes, va ser alcalde accidental Pau Mitjans i Guilemany, de la coneguda adrogueria del carrer del Born. Finalment, la situació va establir-se de manera relativa amb l'accés a l'alcaldia de Josep Lladó i Ferran, l'industrial cotoner de cal Neri, que va aconseguir aguantar tot un any fins a la proclamació de la República.

La composició de l'ajuntament d'aquell moment era realment un garbuix, perquè el sistema de designació de regidors, amb una barreja d'antics electes i de majors contribuents, havia permès que, entremig de la majoria monàrquica, s'hi haguessin colat, entre d'altres, dos regidors regionalistes tan significats com Pere Borràs i

4. Ignasi Castellort i Miralda, «Alcalde per un dia», a *Anecdotari igualadí. Amb l'arxiu obert*, Igualada, 1983, p. 22-24.

ELECCIONS MUNICIPALS

Candidatura de Dreta Catalana

CIUTADANS:

Les eleccions municipals de diumenge tenen per a tothom una extraordinària importància. Per primera vegada, després de tants anys d'anormalitat dictatorial, som cridats a elegir lliurement i totalment els nostres representants al Municipi.

Aquest fet, per sí sol, justificaria tot l'interès que per aquestes eleccions ens prenguéssim. Però no oblideu que altres circumstàncies més greus, no solament justifiquen, sinó que també ens exigeixen la nostra més activa intervenció.

L'estat de confusió per què travessa el nostre país, fruit natural dels anys de Dictadura, fa que totes les idees més negatives i dissolvents trobin camp abonat per a arrelar-se i expandir-se. La història d'aquests mesos darrers és una prova anticipada del què passaria en el nostre país, si ràpidament, i amb la serenitat i la fermesa que dona l'exercici del dret, no ens oposéssim, tots plegats, a aquelles idees destructores i aquells procediments violents.

Però la nostra oposició no ha de respondre únicament a un noble instint de conservació. Basant-nos obertament en la fe i en les tradicions del nostre poble, i amarant-nos en un ample esperit de catalanitat, sempre generós i comprensiu amb tots els altres pobles d'Espanya, és hora de proclamar ben alt l'imperi de la llei contra la violència, de l'ordre contra l'anarquia, de l'evolució serena i constant contra els perills i els trasbalsos de les revolucions que es prediquen.

I és evident, que mai com en les eleccions del diumenge, tindrem una ocasió tan oportuna per a manifestar aquests ideals d'una manera més democràtica i més clara.

Entenent-ho així, i a fi de que la nostra ciutat col·labori en aquest moviment afirmatiu, la CANDIDATURA DE DRETA CATALANA es proposa lluitar en aquestes eleccions municipals.

Filla d'una coincidència d'idees, no vé pas a representar l'interès d'una determinada classe o estament. Vol, al contrari, posar per damunt de tot, els interessos morals i materials de la ciutat i de la pàtria, que enclouen totes les classes i tots els estaments.

És per això que, sense necessitat de remoure les passions ni de desvetllar odis fraticides, s'adresa a tots vosaltres i us convida a juntar-vos sota la seva bandera de religió, d'ordre, de catalanitat i de veritable ciutadania.

I si en els principis generals la CANDIDATURA DE DRETA CATALANA pot oferir tan sòlides garanties, en l'aspecte local és també la base d'una confiança similar.

Formada per persones de reconegut prestigi i de provadíssima solvència, ha de portar al nostre Ajuntament aquell esperit renovador i auster, tan lluny de les impureses administratives d'abans del cop d'Estat, com dels deliris de grandeses dels servidors de la passada Dictadura. Ha de representar un equilibri constant entre les ànsies de perfeccionament i de progrés de la ciutat, i les possibilitats econòmiques, sovint massa explotades dels propis ciutadans. Ha de procu-

Manifest de la candidatura de Dreta Catalana (abril 1931) (ACAN-Fons Jacint Morist)

Estruch, àlies *Borrasset*, i Joan Bas i Jordi, àlies *l'Espatlleta*, i tres republicans, entre els quals el mateix Amadeu Biosca, àlies *el Bisbe*, que ja havia estat alcalde abans de la Dictadura i que ho tornaria a ser amb l'arribada de la República.

Enmig d'aquest panorama, van convocar-se unes eleccions municipals per al 12 d'abril de 1931, en un clima de fi de règim que ja era perceptible a través de molts senyals inequívocs.

Feia poc, per exemple, a l'agost de 1930, ja s'havia signat l'anomenat Pacte de Sant Sebastià, un acord dels representants republicans de tot l'estat espanyol per pactar la instauració de la República i posar fi a la monarquia borbònica. I per Sant Josep de l'any 1931, a Catalunya, s'havia fundat un partit, l'Esquerra Republicana de Catalunya, que era un intent més per crear una alternativa progressista a la Lliga Regionalista de Cambó, un intent que en aquells moments a penes va cridar l'atenció i que llavors no semblava pas cridat a durar gaire. En aquell moment, la força del nou partit venia precisament del que semblava la seva feblesa: i és que era un model d'allò que s'anomena un *catch-all party*, és a dir, un partit d'arreglada que s'adreçava a un electorat múltiple on, en paraules recents de l'historiador Joan B. Culla, «hi hauria des de burgesia empresarial i professional, passant per petitburgesos, menestrals, pagesos modestos o rabassaires, fins a obrers de simpaties cenetistes. I que, entre els dirigents, s'hi podrien trobar laboristes a l'anglesa, radicalsocialistes a la francesa, maçons i catòlics, autonomistes, federalistes i —com es deia aleshores— separatistes».⁵

L'OFERTA ELECTORAL

El cas és que a Igualada, i en la perspectiva de les eleccions, es va produir una gran confluència de forces entorn de dos blocs: a la dreta, l'anomenada

5. Joan B. Culla, «90 anys d'Esquerra: reflexions d'aniversari», a *Ara*, 19-3-2021.

Dreta Catalana, que havia aconseguit agrupar la gent de la Lliga Regionalista, que n'era sens dubte la capdavantera, i els altres sectors conservadors de la ciutat, des dels antics godonistes als carlins, passant per la gent de la Lliga Econòmica, és a dir, la patronal igualadina. El líder polític indiscutit d'aquesta candidatura era sens dubte l'advocat Josep Morera i Mestre, home del partit de Cambó de llarga trajectòria tant política com professional.⁶ En canvi, i segurament per donar prova d'una voluntat de canvi respecte de la dictadura, no van anar a la llista dos grans amics seus que hem esmentat abans, Pere Borràs i Bas i Jordi. A manca de periòdic propi, els promotors de la candidatura van improvisar un setmanari que només duraria tres mesos i que portava el nom de *La Setmana*. El manifest electoral de la candidatura deia, entre altres coses, que volia ajuntar els igualadins «sota la bandera de religió, d'ordre, de catalanitat i de veritable ciutadania». I afegia:⁷

«Formada per persones de reconegut prestigi i de provadíssima solvència, ha de portar al nostre Ajuntament aquell esperit renovador i auster, tan lluny de les impureses administratives d'abans del cop d'Estat [—en una clara al·lusió als embolics d'Amadeu Biosca amb la Caixa d'Estalvis d'Igualada—], com dels deliris de grandeses dels servidors de la passada Dictadura».

A l'altre costat, el bloc del republicanisme igualadí acabaria presentant-se dividit. Poques setmanes abans s'havien iniciat converses entre les famílies republicanes igualadines per formar una candidatura única i semblava que inicialment hi havia un principi d'acord, en virtut del qual es presentarien vuit regidors del Centre Republicà (els

6. Antoni Dalmau i Ribalta, «Josep Morera i Mestre (1880-1936). Un tràgic final», a *La Guerra Civil i el primer franquisme a l'Anoia. Els protagonistes*, La Pobla de Claramunt: Ajuntament, 2014, p. 157-169.

7. Full volant titulat *Eleccions municipals. Candidatura de Dreta Catalana*, abril de 1931 (ACAN-Fons Jacint Morist).

Al nostre poble

Diuenge, dia 12, tens de demostrar la teva santa voluntat, per a nosaltres sempre respectada. Deus escollir els homes que hauran de regir els destins de la nostra volguda Ciutat. Aquest és un acte de tanta transcendència que una equivocació pot portar-te a conseqüències que series el primer de sentir i tal vegada sotrir. No vulguis trobar-te culpable de res que pugui ésser un greuge per a tu mateix. El moment polític actual

és delicat. La renovació de tots els Ajuntaments és, aquesta vegada, total. Per aquestes raons tens de multiplicar el teu interès en saber triar a qui concedeixis la teva confiança.

El partit republicà igualadí amb el mateix entusiasme i ardiment de sempre va a la lluita. Els homes que el representaran i lluitaran curulls d'amor a la Ciutat i sadollats del més pur idealisme català i republicà, són aquests:

Pel Districte 1.er : CIUTAT

Josep Amiel i Bru   Bartomeu Gabarró i Gil   Joan Roca i Puig

Pel Districte 2.^{on} : CENTRE

**Francesc Albi i Corbella   Veremundo Bertran i Santacana
Joan Panadés i Solà**

Pel Districte 3.er : SANT AGUSTI

**Amadeu Biosca i Busqué   Marcell Mussons i Jorba
Albert Sàbat i Boladeras**

Pel Districte 4.^{on} : SOLEDAT

Josep Mussons i Claramunt   Pau Palmés i Colom   Josep Roca i Ramon

De tu, bon poble, depen el seu triomf. Saps per endavant que a tu es deuran i per a tu treballaran. En tens tota garantia, en passades i profitoses actuacions. Prou temps ha tingut el govern de la Ciutat el partit republicà igualadí per a que puguis judicar del temps en que són tallats els seus homes. El gran pas que ha donat la nostra Igualada, camí de la seva modernitat i sanejament és obra del partit republicà, realitzada des de l'Ajuntament per mitjà del canvi de recapitació, per mitjà de la substitució de l'odiós impost de consums, sanejant per complet l'hisenda municipal. Els Ajuntaments de les dues dictadures pogueren continuar alguna millora, mercès a aquest sanejament i als quantiosos mitjans que els deixàrem. L'administració municipal republicana, en els moments passionals del cop d'Estat, fou revisada escrupolosament per tota mena de tècnics civils i militars i per tota la genteta de les demás colles polítiques, i no havem pogut contestar la més petita imputació. Fóra feina llarga ressenyar tot quant ha portat a cap el partit republicà des del govern de la Ciutat, mogut per aquest alt interès igualadí. Fes tu mateix, memòria per comprovar si t'orem dignes de la confiança dipositada. Mira també si responguérem

a aquesta confiança en tots els altres aspectes i recorda aquell moment estúpid passional de lluita de classe.

Pel teu propi discerniment, reflexiona, analitza tot això, judica i tria.

Lluitarà enfront nostre, altra candidatura. La patrocina gent de tota mena. Uns que diuen sentir també, com nosaltres, l'idealitat catalana, relligats amb altra gent que representa tot el contrari. Partidaris d'una dinastia i defensors empedreïts d'altra dinastia. No els ajunta cap idealitat. Els aplega un interès, per a ells el més positiu: l'interès de classe. Els lliga la Lliga Econòmica, la por a tota innovació, a tota reforma, la por a tu mateix, bon poble. Manar, vol dir tenir mitjans per imposar-se davant teu.

Lluitarà encara una altra candidatura. La del partit catalanista republicà, la que hauríem volgut veure confosa amb la nostra; però, que gent que solament porta l'etiqueta del que diuen ésser, sense el seu contingut, ho han impedit, fracassant així nostra bona voluntat i disposició.

A tu poble igualadí, toca decidir. Nosaltres esperem ben confiats que el teu fall, serà la victòria més ressonant del partit republicà igualadí.

El Centre Republicà

Ciudadans, Igualadins, Republicans:

Te us invita al GRANDIOS MITING que es celebrarà en el MUNDIAL CINE, avui dijous, dia 9, a dos quarts de deu de la nit, en el que hi parlaran a més d'alguns senyors igualadins, els oradors En JOAN CASANOVAS, el Doctor ANTONI VILANOVA, En LLUÍ VALLESCÀ, En ABEL VELILLA i En VENTURA GASSOL.

Per Igualada, per Catalunya i la República, NO HI FALTEU

Igualada, abril de 1931

Grècies Mirades — Igualada

Manifest de la candidatura del Centre Republicà (abril 1931)
(ACAN-Fons Jacint Morist)

«de tota la vida», inclosos doncs els lerrouxistes) i quatre del Partit Catalanista Republicà, el nou partit de Bartomeu Torné i Prat que agrupava la gent d'Acció Catalana.⁸ Però l'acord es va trencar de seguida i aquest darrer partit va fer públic un llarg manifest titulat «A l'opinió igualadina», en la qual s'explicava, entre altres coses, per què no havia estat possible aquesta única candidatura republicana.⁹ Més enllà del manifest, Torné havia intentat personalment aquesta unió de forces republicanes amb contactes directes amb Amadeu Biosca, però no se'n va sortir.¹⁰

En qualsevol cas, la candidatura formada al voltant del Centre Republicà, encapçalada pel lideratge també indiscutit d'Amadeu Biosca, va difondre el seu manifest, titulat *Al nostre poble*, evocant la bona feina que al seu entendre havia fet en el passat el partit republicà. I afegien:¹¹

«Els Ajuntaments de les dues dictadures pogueren continuar alguna millora, mercès a aquest sanejament i als quantiosos mitjans que els deixàrem. L'administració municipal republicana, en els moments passionals del cop d'Estat, fou revisada escrupolosament per tota mena de tècnics civils i militars i per tota la genteta de les demés colles polítiques, i no havem pogut contestar la més petita imputació».

En definitiva, les eleccions es presentaven amb dues candidatures destacades que representaven dos grans blocs socials de la ciutat i un partit republicà més petit que quedaria escombrat per la polarització.

Arribat, doncs, el diumenge dia 12 d'abril, els comicis es van celebrar a Igualada amb força calma, les meses es van constituir sense problemes i no

8. *El Día de Igualada*, 28-3-1931.

9. El manifest va circular en forma d'opuscle i va ser reproduït a les pàgines de *L'Ideal*, 4, 9-4-1931.

10. Carta de Torné de 26-3-1931 a Josep Sunyol i Garriga, el qui després seria diputat d'ERC i president del Barça. Vegeu Antoni Dalmau i Ribalta, «Quan la història s'accelera: el cas de Bartomeu Torné i Prat (1900-1969)», a *La Guerra Civil i el primer franquisme a l'Anoia...*, cit., p. 204-238.

11. Full volant *Al nostre poble*, ACAN, fons Jacint Morist.

Convocatòria d'un acte de la candidatura del Centre Republicà (ACAN-Fons Jacint Morist)

hi va haver incidents remarcables. De seguida va cridar l'atenció l'altíssima participació dels electors, un 66,80%, un percentatge força més elevat del que era costum. Van votar 2.522 persones, sobre un cens de 3.775 electors —les dones no tenien dret a vot. I a les cinc ja es van conèixer els resultats. La candidatura del Centre Republicà va treure 1.079 vots, la Dreta Catalana 1.069 i la candidatura d'Acció Catalana (PCR), 379. Els republicans, doncs, van guanyar per deu vots de diferència, però l'assignació dels escons, com que obeïa a un sistema majoritari en les diverses circumscripcions, va afavorir la Dreta Catalana, que va obtenir un regidor més, 10, per damunt dels nou dels republicans. ACR-PCR es va quedar sense cap escó.¹²

12. Vegeu Miquel Térmens i Graells, *Revolució i Guerra Civil a Igualada*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, Biblioteca Abat Oliba, 93, p. 18-19. Hem d'observar que les fonts que consultem, tant els diaris de l'època (*El Día de Igualada*, 13-4-1931, i *Diari d'Igualada*, 29-5-1931) com la mateixa obra que acabem de citar, donen xifres molt discordants, i amb errors evidents, tant pel que fa a la participació com als resultats mateixos. Per la nostra banda, ens hem basat directament en les actes i les credencials de regidors, però continua essent irresoluble el tema de la participació i el recompte dels vots nuls i en blanc.

LA REACCIÓ POPULAR

De moment, va semblar que no passava res. Però, l'endemà, dilluns, la ciutat es va omplir de les notícies que anaven arribant sobre els resultats generals de tot Catalunya i tot Espanya i sobre les mobilitzacions que es començaven a produir. Encara que a les zones rurals haguessin guanyat els partits monàrquics, el fet era que les candidatures republicanes i socialistes havien guanyat en 41 de les 50 capitals de província. I el dimarts dia 14 —avui fa noranta anys— tot es va precipitar, encara que ni els mateixos republicans s'ho acabessin de creure. El rei Alfons XIII acabaria abandonant Espanya la nit següent. I unes hores abans que es produís la proclamació de la República Espanyola, i després que Lluís Companys se li avancés al balcó de l'ajuntament de Barcelona, Francesc Macià va proclamar la República Catalana des del Palau de la Generalitat, amb una fórmula ambigua que va anar modulant al llarg de la tarda, des d'un to inicial més nítidament independentista fins a definir-la, ja al capvespre, com «la República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica».

A Igualada, i a remolc de les novetats que s'anaven escampant, tothom estava pendent de la ràdio i l'ambient s'anava engrescant.¹³ Cap a les tres de la tarda, el Centre Republicà, que tenia la seu al núm. 41 de la Rambla Nova —a l'edifici on ara hi ha La Moda—, es va anar omplint de gent a dins i a fora, i ben aviat es va enarborar la bandera republicana al balcó, com també va fer-se de seguida, amb la bandera catalana, a la seu del Centre Catalanista Republicà, el local de la gent d'Acció Catalana que es trobava a l'antic *casino dels senyors*, al núm. 1 de la Rambla. De seguida es van donar avisos a les fàbriques perquè la gent plegués i marxés cap a la plaça que llavors era coneguda oficialment com a plaça de la Constitució, ja que hi havia la intenció de proclamar, també a Igualada, la República. A les

13. Seguïrem fonamentalment la crònica d'*El Dia de Igualada*, del 16-4-1931.

La bandera catalana al balcó de la seu del Centre Catalanista Republicà (Acció Catalana) (14-4-1931) (ACAN-L'Abans)

set, la plaça ja era plena de gom a gom. Tot seguit van sortir al balcó tres republicans igualadins que bé val la pena de presentar.

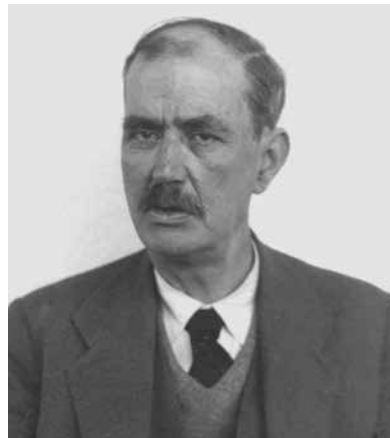
El primer de parlar va ser Veremundo Bertran i Santacana, *el Gallet*, primer barber i després fabricant de *pañolería fina*. Era el principal dirigent del Partit Radical, és a dir, el partit d'Alejandro Lerroux. Era un cas de vocació política extrema, sempre fidel al partit, al qual va anar seguint en totes les giragonses que va fer. Perquè Bertran va sortir al balcó aquell dia i va dir a la gent que calia consolidar la República amb entusiasme i disciplina, però molt pocs anys després, el 1934, va acceptar ser alcalde nomenat a dit per l'autoritat militar durant el bienni negre, és a dir, quan hi havia l'estatut d'autonomia suspès i es van anul·lar

Veremundo Bertran Santacana (ACAN-AFMI 24300)

Josep Riu i Navés (ACAN-AFMI 24298)

Amadeu Biosca Busqué (ACAN-AFMI 1571)

els ajuntaments democràtics. Després de la guerra, els lerrouxistes acabarien col·laborant obertament amb el franquisme, també a Igualada.¹⁴

El segon a parlar va ser Josep Riu i Navés, representant del sector més radical d'ERC. Era un home ferreny, de faccions dures, un comissionista procedent de Bellvís, al Pla d'Urgell, i va tenir una intervenció encesa realment curiosa, perquè va dir que Catalunya havia tingut la sort que hi hagués hagut un home masclé [sic] que havia dut a terme el gest heroic de proclamar la República. Quan vindria la guerra, Riu i Navés seria el terrible conseller de Defensa, responsable en darrer terme dels assassinats que es van produir a la rereguarda.¹⁵ Després va marxar a l'exili i tot just fa un parell de mesos hem pogut aclarir per fi la seva mort: després de passar quinze dies en un camp d'internament de França, va morir a l'antic hospital de Perpinyà quan encara no feia un mes que les tropes franquistes havien ocupat Igualada.

14. Un any després de la proclamació, i al periòdic lerrouxista *La Defensa*, del 14-4-1932, Bertran va atribuir-se un protagonisme certament excessiu en els parlaments dalt del balcó. I és que resulta evident que el líder moral d'aquelles hores va ser Amadeu Biosca.

15. Sobre Riu i Navés, vegeu Antoni Dalmau i Ribalta, «Les patrulles de control a Igualada», a *La Guerra Civil i el primer franquisme a l'Anoia...*, cit., p. 31-55.

El tercer i l'últim a parlar va ser Amadeu Biosca i Busqué, *el Bisbe*, que ja hem esmentat abans, antic gat vell del republicanisme igualadí i representant de l'ala moderada d'ERC. Era un personatge que se les sabia totes, un petit empresari que a vegades feia desesperar la seva pròpia gent, però que gaudia d'una gran popularitat a Igualada i era el líder republicà indiscutible. En el seu parlament va aconsellar a la gent adhesió, serenitat i calor per consolidar la República. Quan acabaria la guerra, als seus 64 anys, Biosca rebria un tracte ignominiós per part de les noves autoritats polítiques igualadines i hauria de restar tres anys i mig a la presó i obligat a viure lluny de la seva ciutat, on va venir a morir uns pocs anys més tard.

Acabats els tres discursos, la gent reclamava el retrat del rei que hi havia al saló de plens i, després d'un estira-i-arrotonsa, i quan ja estava pràcticament fet a miques, Riu i Navés va llançar-lo daltabaix del balcó enmig de l'entusiasme de la gent i de crits de «Mori el rei!» i «Visca la República!».¹⁶ Com s'ha recordat alguna vegada, «feia sis anys

16. *El Sembrador*, el quinzenal anarquista, diria deu dies més tard, el 25-4-1931, que la gent havia cridat «Volem el Pallassu!» i que el quadre del rei no era el que presidia el saló de sessions. Per a ells, això era «el primer timo de la República igualadina»...

que en aquell mateix balcó i amb motiu de la seva visita a Igualada el Rei Alfons XIII era acollit amb crits d'entusiasme pel nombrós públic concentrat a la Plaça.¹⁷ I faltaven només vuit anys, hi afegim nosaltres, perquè el gener de 1939, amb l'entrada dels «nacionals», Francesc Mateu i Vives, fill d'un pare de família nombrosa assassinat a la rereguarda, llancés daltabaix del balcó el retrat del president Manuel Azaña enmig dels aplaudiments de la gentada...

Tot seguit va formar-se una gran manifestació que va recórrer pacíficament la Rambla, per on no es podia donar un pas. Portava una de les banderes republicanes un home de 74 anys, el lerrouxista Francisco Dalmases i Muset, un militant dels temps heroics del segle XIX, que als seus dotze anys, és a dir, el 1867, ja havia ingressat a l'aleshores anomenat Club Republicà, que tenia la seu a la placeta de Sant Joan. Arribada la marxa davant del local del Centre Catalanista Republicà, a les nou del vespre, la cobla Igualada va interpretar *la Marsellesa* —des de feia molts anys l'himne republicà per excel·lència—, amb grans aplaudiments de la gent. Tot seguit van tocar-se i ballar-se sardanes, entre les quals *La Santa Espina*, també ovacionada per la multitud.

EL COMITÈ REPUBLICÀ REVOLUCIONARI

Acabada la manifestació, i mentre encara durava l'eufòria pels carrers, els polítics republicans van anar tornant cap a l'Ajuntament. Es tractava de materialitzar la República i de substituir el consistori monàrquic, amb *el Neri* al capdavant, que no va resistir-se gens al canvi. Així doncs, a tres quarts d'onze de la nit, es va declarar for-

17. Ignasi Castellort i Miralda, «La proclamació de la II República a Igualada», a *Anecdolari igualadí...*, cit., p. 129-131. Alfons XIII encara va tornar a Igualada, de pas cap a Madrid, el 23-5-1930, i va aturar-se un moment a la rambla del General Vives (n'hi ha una fotografia a l'ACAN-AFMI, on se'l veu al cotxe i saludant l'alcalde Josep Lladó i Ferran).

malment constituït el Comitè Polític Republicà Revolucionari i se'n va designar president, sense necessitat de votacions, Amadeu Biosca. Formaven part d'aquest comitè vint-i-quatre homes —les dones no entrarien a l'Ajuntament fins set anys més tard, en plena guerra— que no coincidien exactament amb els que havien sortit elegits regidors. Nou sí que ho eren, però els altres quinze eren gent significativa dels partits republicans. Del total de 24, 19 eren d'ERC i els altres 5 del Partit Radical.¹⁸

El secretari municipal va aixecar acta d'aquesta reunió i el més interessant és transcriure'n els fragments que ara ens interessin, perquè són molt reveladors del moment històric que es vivia:¹⁹

«Amb un ple a vessar en la Sala i vestíbuls, el senyor Amadeu Biosca manifesta que'l Comitè Polític de Igualada, interpretant les ànsies del poble a quin costat sempre es troba, i per un acte de la seva sobirana voluntat, ha decidit apoderar-se de la Casa Comunal i Govern de la Ciutat, amb plens poders, i hissar en sa façana les banderes catalana i republicana, prenent-se a més, i a prec dels senyors que anotarem, els següents acords:

18. Els membres d'aquest comitè van ser: Amadeu Biosca i Busqué (ERC), Veremundo Bertran i Santacana (Partit Radical), Pere Enrich i Figueras (ERC), Joan Roca i Puig (ERC), Albert Sàbat i Boladeras (ERC), Bartomeu Gabarró i Gil (ERC), Joan Fabregat i Llorens (ERC, antic cenestista), Joan Panadès i Solà (ERC), Pere Bertran i Tarés (ERC i CNT), Josep Roca i Ramon (ERC), Joan Rabat i Aragonès (ERC), Isidro León i Aribau (Partit Radical), Josep Mussons i Claramunt (ERC), Marcel·lí Tort i Torra (ERC i CNT), Josep Castellort i Jubert (ERC), Marcel·lí Mussons i Jorba (ERC), Josep Riu i Navés (ERC), Francesc Albi i Corbella (Partit Radical), Càndid Teixidó i Corbella (Partit Radical), Josep Morera i Roig (ERC), Leandre Solé i Compte (ERC), Josep Baliellas i Padró (ERC), Estanislau Viñau i Pié (Partit Radical) i Joaquim Solé i Brufau (ERC).

19. Versió breu publicada a *El Día de Igualada*, del 16-4-1931. N'hi ha una versió més completa a *La Defensa*, del 14-4-1932, que també allarga el nombre dels participants a l'assemblea. Donem la versió breu amb alguna acotació addicional procedent de la segona.

El senyor Viñau: demana que en el punt en que hi havia el retrat del Rei, hi sigui col·locada l'al·legoria de la República. Es complimenta amb grans aplaudiments.

El senyor Pere Bertran presenta igual proposta [*i lliura a la presidència un quadre pertanyent al Cercle Republicà que és col·locat al lloc principal de la sala enmig de grans aplaudiments*].²⁰

El senyor Riu: Demana que siguin tramesos dos telegrams de felicitació, un al senyor Macià i altre al senyor Alcalá Zamora, demanant al ensems una ampla amnistia per a els presos polítics i socials.

El senyor Albi: Demana que'ls serenos cantin les hores en nom de la República [*Federal*].²¹

El senyor Veremund Bertran, que demà es faci festa, per celebrar l'adveniment de la República...²²
El senyor Panadès demana que siguin posats en llibertat els presos polítics i socials.

El senyor Biosca demana que sigui agraiïda i acceptada la col·laboració oferta pel Centre Catalanista Republicà [*de la qual es llegeix la carta d'ofertament subscripta per Bartomeu Torné i Prat*].

El senyor Morera [*i Roig*], que als presos que siguin lliberats, si són de fora els sigui abonat el viatge.

El senyor Roca Ramon [*no: Roca i Puig*], que siguin redactades en català les actes del Ajuntament.

[*El senyor Marcel·lí Tort demana que es posi la bandera republicana al quarter de la guàrdia civil*].

El senyor Viñau, que sigui retolada la plaça de l'Àngel amb el nom dels capitans Galan i Garcia Hernández, i el senyor Panadès, que sigui retirat de les dependències municipals i Escoles, el retrat del Rei i s'hi posi la bandera republicana.

[*El senyor Biosca fa un breu parlament final i declara aixecada la sessió*]

El secretari, Francesc Xuclà».

20. Aquest quadre encara estava penjat un mes després, el 25-5-1931, quan Francesc Macià va ser rebut al saló de plens de l'Ajuntament, de pas cap a l'Aplec del Bonrepòs (vegeu la foto de Josep M. Sagarra i Plana, de l'ANC, al llibre de Jep Rabell, *Igualada. República, Guerra Civil i postguerra, cit.*, p. 20). Poc després, el quadre seria substituït per un bust que apareix a totes les fotografies d'aquest mateix saló en els anys de la República.

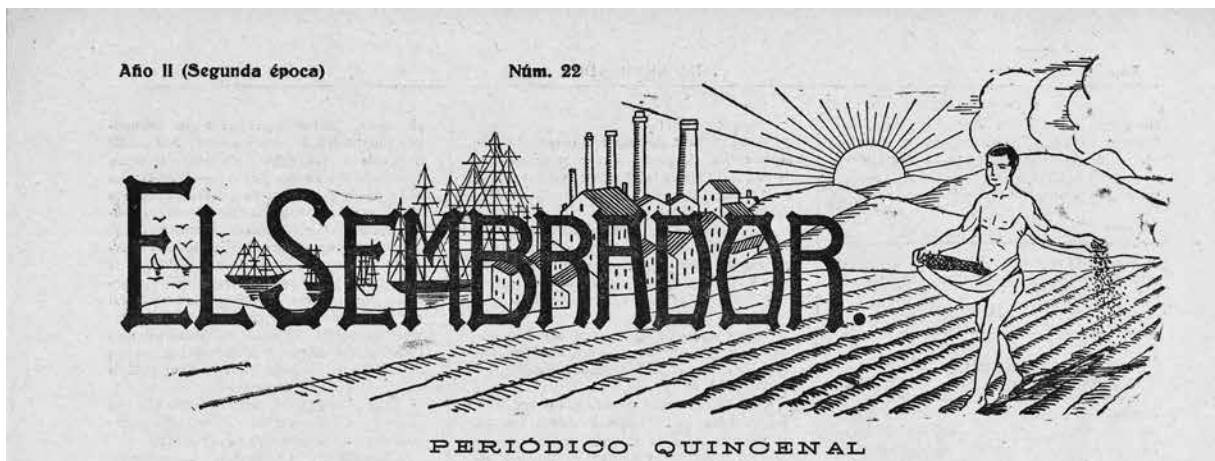
21. Des de l'inici de la Dictadura, els serenos les cantaven en castellà, «gràcies» a la diligència de l'alcalde Josep Serra i Abadal, que va fer que Igualada fos la primera ciutat catalana de canviar de llengua el 1923. Precisament Amadeu Biosca, el 1918, havia proposat que la cantarella es fes en català, i l'alcalde de l'època, Ramon Guitart, hi havia afegit que de passada se suprimís l'«*¡Alabado sea Dios!*» inicial, cosa que va motivar una gran polèmica. Per cert, acabada la Guerra Civil, el 16-1-1941, la franquista Comissió Gestora Municipal, és a dir, l'Ajuntament de l'època, va acordar per unanimitat que es restablís el cant dels *serenos* cada mitja hora i cada hora a partir de la una de la matinada, naturalment en castellà, «*el cual deberá consistir en el tradicional "Alabado sea Dios", con indicación de la hora y del estado del tiempo*»...

22. Aquell mateix dia 14, el pregoner Ramon Torrens va llegir la crida perquè els ciutadans deixessin de treballar. L'endemà complimentaria un altre pregó per demanar que tanquessin les botigues a partir de les dues de la tarda (ACAN-AMI, lligall 715 de 1931, carpeta d'edictes i pregons).

Per cert, el Sr. Xuclà, que era un cerverí catòlic, monàrquic, ultraconservador i membre de Renovación Española, devia quedar literalment esgarriat i esbalaït davant aquella turba agitada que aprovava aquella mena de propostes amb aclamacions i aplaudiments... També devia quedar-hi la taquimecanògrafa que va prendre les notes, Núria Serra i Miquel, que era la primera dona funcionària de l'ajuntament i que era filla del primer alcalde de la Dictadura, el carlí Josep Serra i Abadal.

Mentrestant, però, i considerant que no es podia confondre el comitè revolucionari amb el consistori elegit democràticament, ¿què passava amb els regidors electes sortits dels comicis celebrats dos dies abans? Els dubtes que podien haver-hi van quedar esvaïts per la recepció, l'endemà al matí, del que llavors se'n deia un *telefonema* signat pel president Macià que ordenava el següent:

«Regidors Republicans Catalanistes elegits diumenge tenen incautar-se immediatament

d'aqueix Ajuntament per ordre Govern provisional de la República Catalana.

Si fossin minoria completis amb President d'entitats republicanes proclamïn República catalana i remetin Secretària Presidència Palau Generalitat Barcelona confirmació oficial urgent per escrit amb nom d'Alcalde i membres Comité provisional Ajuntament indispensable manteniment ordre.

Macià
President»

Abans de continuar amb el que anava passant a l'Ajuntament, convé fer una parada per detectar fins a quin punt l'entusiasme i l'efervescència que es vivia en aquells moments eren absolutament generalitzats en tots els sectors populars de la ciutat. La pregunta, doncs, consisteix a demanar-se com ho veia la gent de la Federació Obrera, és a dir, els cenetistes que sovint portaven la veu cantant de les reivindicacions dels treballadors i que, naturalment, eren absolutament refractaris a la participació electoral. I aquí tenim, a part de la reacció ambivalent i plena de prevencions d'*El Sembrador*, el testimoni obertament fred i escèptic de Joan Ferrer i Farriol, el principal dirigent de l'anarquisme igualadí, que en les seves memòries parla en el sentit que tot plegat

no va passar de ser una segona edició de la festa major, amb molta gent al carrer, fent comentaris. El contrast i el distanciament sobre el que hem relatat fins ara i el to que Ferrer solia emprar en tractar dels moviments populars promoguts per la CNT és certament detonant. I afegeix encara: «Cara a l'esdevenidor republicà, els sindicalistes no se les prometien felices. Se sabia prou bé que una república burgesa, de problemes vitals no en solucionaria».

És ell qui ens conta que l'endemà, sortint d'una assemblea a la Federació Obrera, un grup de cenetistes, en el qual també hi anava ell, es va dirigir cap als locals de l'anomenat Sindicat Lliure, un «anacronisme odiós [*del temps del pistolisme*] que encara servava seu a l'Aranya Nova, al carrer de Sant Ferran» i «es va esplaiar tirant pel balcó al carrer mobles vells», mobles que van cremar per després ballar-hi al voltant. I explica Ferrer que llavors hi van anar els republicans per dir-los: «No l'armeu, que les coses ja van bé així com van».²³

23. Els comentaris de Joan Ferrer es troben a *Costa amunt. Elements d'història social igualadina*. Choisy-le-Roi: [Terra Lliure], 1975, p. 126-127, i a Baltasar Porcel, *La revuelta permanente*, Barcelona: Planeta, 1978, p. 164. Una versió dels fets del Sindicat Lliure a Ignasi Castellort i Miralda, «La proclamació de la II República a Igualada», a *Anecdolari igualadí...*, cit., p. 131.

Diguem també que l'escepticisme de Ferrer sobre la República no va impedir pas a la Federació Obrera de presentar immediatament a les noves autoritats municipals una colla de demandes que es van acordar en una assemblea del mateix 15 d'abril. Eren aquestes, literalment transcrites:

- Laïcització de l'Hospital, del futur Asil i de totes les dependències benèfiques de la ciutat.
- Exigència de condicions de salubritat en les fàbriques i tallers.
- Revisar tota classe d'utilitatge de treball i emprar tots els procediments pertinents per evitar accidents.
- Supressió absoluta del treball a preu fet.
- Donar el nom de Salvador Seguí al carrer de les Delícies.
- I posar a la vindicta pública els noms dels patrons que obligaren els seus obrers a votar certa candidatura.

L'Ajuntament, que feina hauria tingut a fer complir un programa com aquest, va fer saber de seguida als autors de la petició que, en la sessió del dia 24 d'abril, s'havia acordat prendre en consideració les conclusions proposades i donar en ferm el nom de Salvador Seguí al carrer de les Delícies.²⁴

LA NOVA CORPORACIÓ MUNICIPAL

Reculem novament en el temps i tornem a l'Ajuntament. A les quatre de la tarda del mateix dia 15 d'abril, en compliment de l'ordre rebuda de la Generalitat, es va procedir a la constitució i presa de possessió de la nova corporació municipal, així com a l'elecció de l'alcalde, nomenament que va recaure sense sorpreses en la persona d'Amadeu

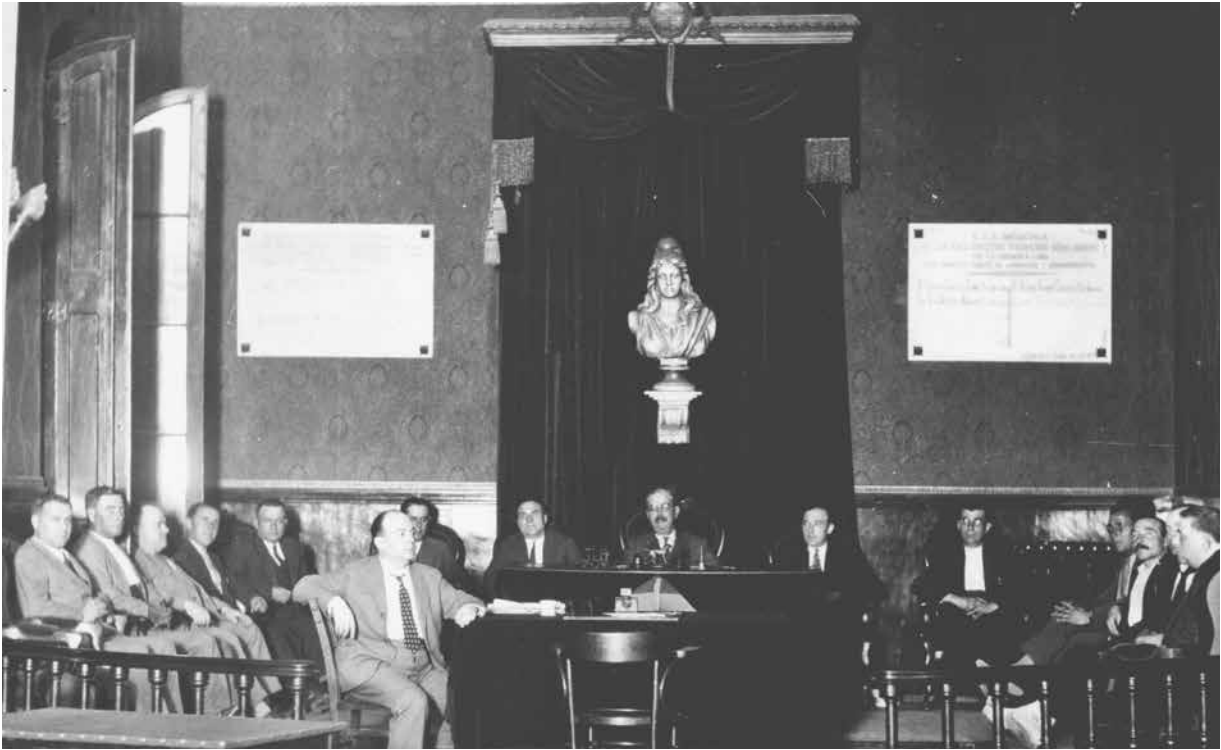
24. Vegeu l'escrit a ACAN-AMI, lligall 714 de 1931, carpeta Ajuntament.

Biosca, el qual va fer un breu discurs agraït la confiança i demanant que tots es fessin dignes de la República Catalana, «essent bons, que és el que de veritat interessava». El ple, doncs, va quedar constituït amb la totalitat dels tretze regidors membres del Centre Republicà, és a dir, gent d'ERC i lerrouxistes. Hi eren els nou que havien sortit de les eleccions més quatre més, un dels quals Bartomeu Torné i Prat, d'Acció Catalana, partit que no havia tret cap regidor però que, republicà i catalanista com era, s'havia sumat amb entusiasme al canvi de règim.²⁵

Sigui com vulgui, aquell consistori era només provisional i tampoc no hauria de durar gaire amb aquella composició. Ben poc després, els mateixos partits republicans van impugnar les eleccions del dia 12 amb el pretext que en els districtes primer i quart, precisament els dos en què havia guanyat Dreta Catalana, hi havia hagut coaccions a diverses persones —en particular empleats municipals— i s'havia falsejat per tant la voluntat popular.²⁶ El recurs va ser estimat i les eleccions anul·lades en els dos districtes, de manera que es va procedir a una nova elecció que va tenir lloc el dia 31

25. Tanmateix, Torné va abandonar molt aviat la seva condició de regidor provisional. En un escrit del 30-4-1931 adreçat al «ciudadà batlle», li va exposar la seva renúncia al càrrec de regidor i de quart tinent d'alcalde perquè «amb pena hem vist com, malgrat haver ofert la nostra col·laboració (altrament per vós acceptada públicament), es creava entorn del sector que m'honoro en representar, un estat de postergament, censurable tanmateix des d'un punt de vista democràtic i liberal» (ACAN-AMI, lligall 714 de 1931, carpeta Ajuntament).

26. L'expedient incoat a l'Ajuntament figura a l'ACAN-AMI, lligall 713 de 1931, carpeta Eleccions. En la formació de l'expedient van declarar haver rebut coaccions reiterades de part de l'alcalde i d'algun regidor les persones següents: Isidre Castro i Casajús, cap de la vigilància municipal; Josep Ballabriga i Albira, bunyoler, amb una concessió administrativa de l'Ajuntament; Gabriel Tapiolas i Palmés, agent de vigilància municipal; Antoni Torné i Altimira, guàrdia municipal; Florenci Torres i Marimon, sereno; Josep Soms i Riba, sereno; Joaquim Gómez i Barrafon, sereno; Rosend Riba i Ferré, sereno; Pau Bayà i Tort, *guarda-passeigs*; Pere Vives i Juncosa, cap d'obres; i Domènec Dalmases i Soteras, cobrador d'arbitris.

Segon consistori republicà (15-6-1931)(ACAN-AFMI 273)

de maig. Aquesta vegada, però, la Dreta Catalana i Acció Catalana Republicana van optar per no presentar-s'hi, ja que van considerar que la impugnació de les eleccions només era una maniobra perquè els republicans poguessin tenir el control gairebé total de l'Ajuntament. Així doncs, el Centre Republicà va fer-se amb la totalitat de les places dels dos districtes anul·lats.

Tot amb tot, els quatre regidors de la Dreta Catalana que havien obtingut lloc en els districtes segon i tercer —i que no van sofrir cap impugnació— van resoldre acceptar el càrrec i prendre possessió, després de sospesar-ho molt. Aspiraven en definitiva a preservar una representació minoritària dels sectors catòlics i conservadors que veien amb gran preocupació tot el que estava passant i que temien els abusos que podien venir de la nova majoria. Des d'aquell primer moment, aquests sectors ja podien comptar, això sí, amb l'ajuda des de fora d'un instrument bastant més eficaç: el

Diari d'Igualada, que va començar a sortir el 16 de maig i que va tenir com a directors Josep Rius i Borràs i més endavant, un any després, Antoni Jorba i Soler.

En conclusió, el control del Centre Republicà sobre l'Ajuntament definitiu va quedar, doncs, ben assegurat, però els problemes d'oposició no li van venir precisament de dintre, sinó de les mateixes files republicanes, on, ben aviat, Josep Riu i Navés i els seus seguidors van començar a criticar en les reunions de partit la política que estaven seguint els seus mateixos correligionaris: la consideraven massa poc revolucionària i per això exigien l'adopció immediata de mesures molt més contundents i, per tant, molt més polèmiques.

Però explicar tot això ja ens endinsaria en la gestió quotidiana dels primers anys de la República, i ens allunyaria, doncs, del fet estricte de la proclamació, és a dir, de la data històrica de la qual avui commemorem, dia per dia, els noranta anys...

ANNEX I.**ELECCIONS MUNICIPALS DEL 12 D'ABRIL DE 1931.****VOTS OBTINGUTS PELS REGIDORS ELECTES****DISTRICTE PRIMER**

CANDIDAT	CANDIDATURA	NOMBRE DE VOTS	ADSCRIPCIÓ
Lluís Cardona i Vall	Dreta Catalana	260	Carlista
Joan Lluçà i Badia	Dreta Catalana	251	Patronal
Ramon Company i Llansana	Dreta Catalana	249	Lliga Regionalista
Joan Roca i Puig	Centre Republicà	235	ERC
Bartomeu Gabarró i Gil	Centre Republicà	234	ERC

DISTRICTE SEGON

CANDIDAT	CANDIDATURA	NOMBRE DE VOTS	ADSCRIPCIÓ
Veremundo Bertran i Santacana	Centre Republicà	288	Lerrouxista
Joan Panadès i Solà	Centre Republicà	280	ERC
Francesc Albi i Corbella	Centre Republicà	277	Lerrouxista
Jaume Costa i Roch	Dreta Catalana	256	Lliga Regionalista
Emili Marimon i Coca	Dreta Catalana	254	Lliga Regionalista

DISTRICTE TERCER

CANDIDAT	CANDIDATURA	NOMBRE DE VOTS	ADSCRIPCIÓ
Albert Sàbat i Boladeras	Centre Republicà	343	ERC
Marcel·lí Mussons i Jorba	Centre Republicà	320	ERC
Amadeu Biosca i Busqué	Centre Republicà	318	ERC
Josep Enrich i Tudó	Dreta Catalana	298	Patronal
Pere Valls i Montserrat	Dreta Catalana	283	Lliga Regionalista

DISTRICTE QUART

CANDIDAT	CANDIDATURA	NOMBRE DE VOTS	ADSCRIPCIÓ
Josep Morera i Mestre	Dreta Catalana	255	Lliga Regionalista
Jaume Ortínez i Gili	Dreta Catalana	246	Lliga Regionalista
Josep Jorba i Roch	Dreta Catalana	231	Lliga Regionalista
Pau Palmés i Colom	Centre Republicà	213	

ANNEX II.**ELECCIONS MUNICIPALS DEL 12 D'ABRIL DE 1931.****PRIMER AJUNTAMENT DESPRÉS DE LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA (15-4-1931)²⁷****DISTRICTE PRIMER**

CÀRREC	COGNOMS I NOM	REPRESENTACIÓ
Alcalde	Biosca i Busqué, Amadeu	Centre Republicà
1r tinent d'alcalde	Bertran i Santacana, Veremundo	Centre Republicà
2n tinent d'alcalde	Roca i Puig, Joan	Centre Republicà
3r tinent d'alcalde	Sàbat i Boladeras, Albert	Centre Republicà
4t tinent d'alcalde	Torné i Prat, Bartomeu	Centre Republicà
Regidor	Gabarró i Gil, Bartomeu	Centre Republicà
Regidor	Palmés i Colom, Pau	Centre Republicà
Regidor	Mussons i Claramunt, Josep	Centre Republicà
Regidor	Panadès i Solà, Joan	Centre Republicà
Regidor	Mussons i Jorba, Marcel·lí	Centre Republicà
Regidor	Roca i Ramon, Josep	Centre Republicà
Regidor	Albi i Corbella, Francesc	Centre Republicà
Regidor	Amiel i Bru, Josep	Centre Republicà

---

27. *El Día de Igualada*, 16-4-1931.

ANNEX III.**ELECCIONS MUNICIPALS DEL 12 D'ABRIL DE 1931.****ACTA DE LA JUNTA MUNICIPAL DEL CENS. REUNIÓ 3 DE MAIG DE 1931**

«Al principio de la sesión, concedida la palabra al señor Biosca [ERC] empezó protestando de la constitución que consideraba arbitraria de la Junta Municipal del Censo, pues a él le correspondía ser vocal efectivo en vez de suplente; protesta también por formar parte de la misma un menor de edad, así como que el sorteo de los mayores contribuyentes que debían formar parte de la Junta diera el mismo resultado en la Alcaldía y en el Juzgado; protestando también que no se haya convocado en ninguna sesión y de la parcialidad del señor Presidente de esta Junta. Formula también protesta de que los sobres conteniendo la documentación de cada mesa electoral estén abiertos. = Le contesta la Presidencia que el día que tomó posesión, que era el primero de Agosto, la Junta Municipal ya estaba constituida en la forma actual, que si no le ha convocado a sesión ha sido porque no ha convocado a ningún suplente a no ser que el vocal efectivo con anterioridad se haya excusado de asistir, y que en todo se ha limitado a cumplir la Ley; y en cuanto a que los sobres estén abiertos, fue porque fueron recibidos en esta forma. = Al empezar el escrutinio del distrito 1º, el señor Don Juan Roca Puig [ERC] protestó de que los pliegos conteniendo la constitución de la mesa estuvieran abiertos; de que se había coaccionado a los empleados de este Ayuntamiento para que votasen determinada candidatura y que se tenga por presente esta reclamación contra la elección del distrito primero, solicitando se dé cuenta al Gobierno Civil a los efectos de la instrucción del oportuno expediente electoral, y que se le entregue certificación del extremo del acta en que conste haberse presentado esta reclamación. Los señores Gabarró y Amiel [ERC] hacen suya la protesta formulada por el señor Roca. En contra-protesta el señor Jorba Roch (*Lliga R.*) manifiesta que las elecciones fueron un modelo de sinceridad, demostrándolo el no haberse hecho ninguna reclamación en las actas de constitución y de votación, siendo muy significativo haberse verificado las protestas después de la elección. Contesta el señor Roca [ERC] que si las reclamaciones no fueron hechas con anterioridad, era debido a que el día 12 de Abril imperaba en España un régimen nefasto y entonces era inútil toda reclamación. = Al procederse al escrutinio del Distrito cuarto, se formulan análogas protestas y contra-protestas por los señores Mussons, Palmés, Roca, Ramón y el señor Jorba, candidatos por este Distrito. = Al finalizar el señor Biosca [ERC] solicitó se tenga por reproducido el expediente instruido en esta Alcaldía y remitido al Gobierno Civil, sobre coacciones que afectan a la validez del Distrito primero y cuarto. Pidiendo también que se remita testimonio íntegro del acta al Gobierno civil precisamente antes de las doce de la noche del miércoles venidero».

[*President: ...; secretari: Joan Vila i Galceran*].

ANNEX IV.

ELECCIONS MUNICIPALS DEL 12 D'ABRIL DE 1931.

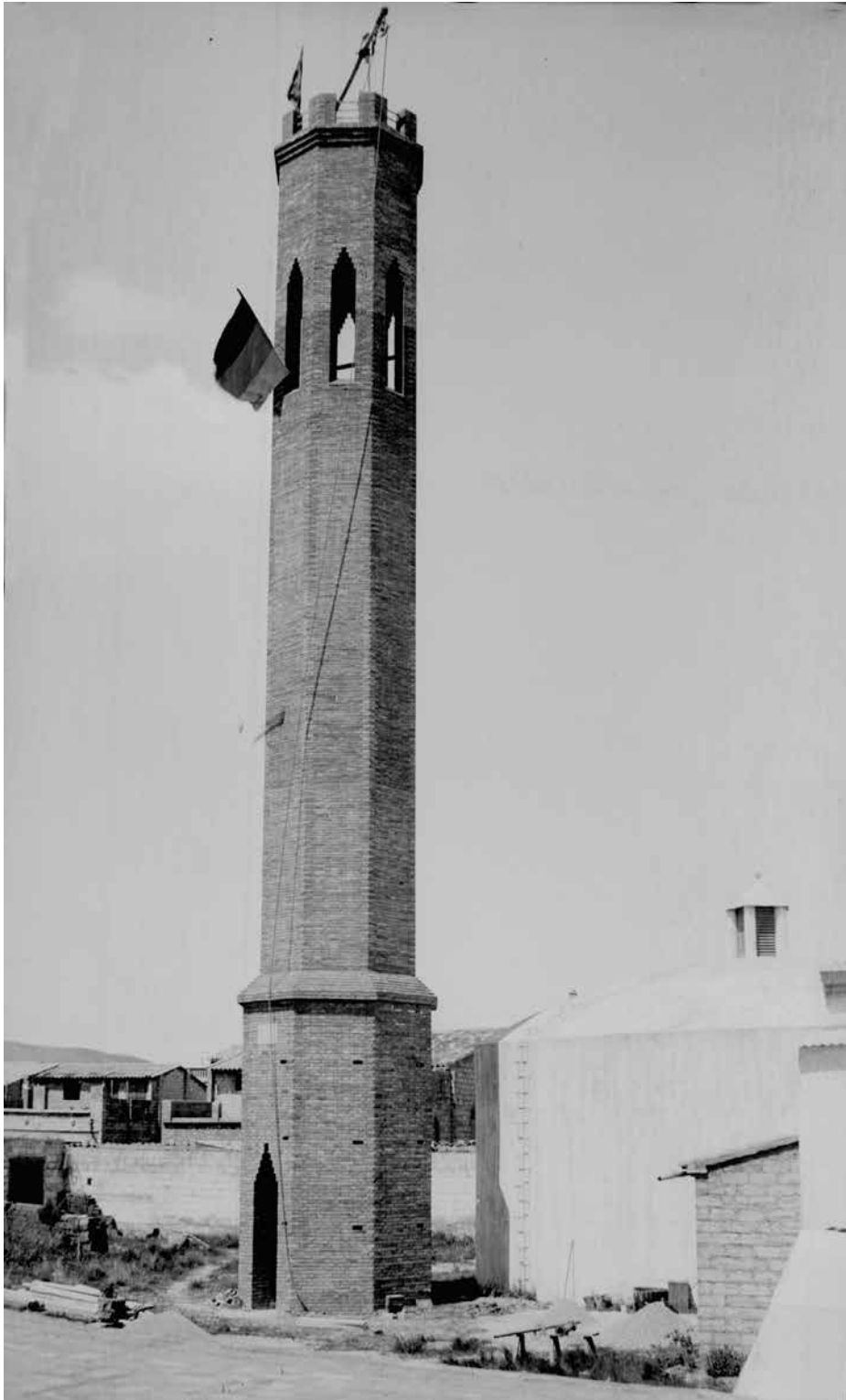
SEGON AJUNTAMENT DESPRÉS DE LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA (5-6-1931)²⁸

CÀRREC	COGNOMS I NOM	REPRESENTACIÓ
Alcalde	Biosca i Busqué, Amadeu	Centre Republicà
1r tinent d'alcalde	Bertran i Santacana, Veremundo	Centre Republicà
2n tinent d'alcalde	Mussons i Jorba, Marcel·lí ²⁹	Centre Republicà
3r tinent d'alcalde	Sàbat i Boladeras, Albert	Centre Republicà
4t tinent d'alcalde	Viñau i Pié, Estanislau	Centre Republicà
Síndic	Palmés i Colom, Pau	Centre Republicà
Suplent del Síndic	Gabarró i Gil, Bartomeu	Centre Republicà
Regidor	Enrich i Tudó, Josep	Dreta Catalana
Regidor	Roca i Ramon, Josep	Centre Republicà
Regidor	Mussons i Claramunt, Josep	Centre Republicà
Regidor	Valls i Montserrat, Pere	Dreta Catalana
Regidor	Panadès i Solà, Joan	Centre Republicà
Regidor	Albi i Corbella, Francesc	Centre Republicà
Regidor	Costa i Roch, Jaume	Dreta Catalana
Regidor	Marimon i Coca, Emili	Dreta Catalana
Regidor	Amiel i Bru, Josep	Centre Republicà
Regidor	Roca i Puig, Joan	Centre Republicà
Regidor	Boladeras i Boloix, Manuel	Centre Republicà
Regidor	Castelltort i Jubert, Josep	Centre Republicà

28. Donem la composició de l'Ajuntament tal com va quedar a partir de la sessió municipal del 5-6-1931 (*Diari d'Igualada*, 8-6-1931). I és que, a Igualada, van ser anul·lats els resultats en dos dels districtes (primer i quart) on havia guanyat la Dreta Catalana i s'hi van repetir les eleccions el 31-5-1931, amb el retraïment aquest cop de Dreta Catalana i d'Acció Catalana Republicana. La corporació municipal, doncs, va quedar amb la composició definitiva que reflectim en el quadre.

29. Va presentar la dimissió el 15-10-1931 mitjançant una carta adreçada a Veremundo Bertran (Arxiu Isidre Quintana).

ANTONI DALMAU I RIBALTA (Igualada, 1951) és escriptor i historiador. Ha publicat més d'una vintena de llibres. En història s'ha especialitzat en el catarisme medieval, la violència social en el temps de la Restauració i la Guerra Civil a l'Anoia. És fundador i director de la *Revista d'Igualada*.

Fotografia inèdita que mostra la torre de les Aigües de Rigat, construïda el 1928, amb una bandera que podria ser republicana (ACAN-Fons Antoni Pons, anys trenta)